СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 200. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 27-го серпня 1940. No. 200. Jersey City, N. J., Tuesday, August 27, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БУНТ У К. П. О.

НЮ ЙОРК. — У стейтовій робітничій орґанізації, Конґресі Промислових Орґанізацій, повстав справжній бунт. Стейтовий провідник робітничих юній, що належать до згаданого Конґресу, Джозеф Карен, зарядив усім своїм підляглим юніям, щоб вони помогли морально і матеріяльно тій „мировій манїфестації", яка має незадовго відбутись у Шікаґо і якої завданням є натаврувати зброєння Америки та евентуальне її втручання в европейські воєнні справи. Це зарядження Карена викликало гарячий спротив серед більшости юній і ці юнії відразу відписали, що ця „мирова манїфестація" має за завдання зробити добру прислугу тоталітарним европейським потугам, а не Америці. Замітне це, що Карен вже від давна знаходився під підозрінням, що належить до комуністичної партії, а навіть при помочи своїх юній робить прислуги Москві.

СВАРКА ЗА ПЛОЩУ СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

НЮ ЙОРК. — Між головою корпорації Світової Вистави Ґибсоном і нюйорським комісарем парків, Мозесом, вивязалась гаряча дискусія, межуюча зо сваркою, за те, що зробити з площею Світової Вистави після того, як вистава буде замкнена? Ґибсон хоче, щоб цей парк перебрала армія і фльота в ціли тренування на ній своїх вояків. Мозес не хоче ніяк до тозо допустити, а каже, що з площі треба зробити парк. Мозес водночас закинув Ґибсонові, що він хоче передати площу для армії і фльоти не з патріотичних зглядів, тільки тому, щоб через те збільшити кінцевий дохід для уділовців Світової Вистави. Ґибсон це заперечив. Та тут втрутився Френк Накс, секретар маринарки і сказав, що ні маринарка ні армія не потребують цеї площі, бо вона для їх цілей непотрібна.

ВИЛКІ НЕ ХОЧЕ ДЕБАТУВАТИ З МЕКНОТОМ.

НЮ ЙОРК. — Вендел Вилкі заявив, що він не буде дебатувати з Полом МекНотом, федеральним адміністратором суспільного обезпечення, бо це буде витратою часу. Вилкі хотів дебатувати з президентом і з цього булаб користь, казав він. Але президент, скаржився Вилкі, має час на виголошування ріжних неважних промов, з нагоди відкриття якоїсь шлюзи, чи парку, а не має часу на дебату з ним, хоч він у надходячих виборах є його головним конкурентом.

ТРОЦЬКОГО ТІЛА НЕ ДОПУСКАЮТЬ ДО З. Д. А.

МЕКСИКО СИТІ. — Америка дала відмовну відповідь приятелям Троцького, щоб його тіло спровадити до Америки, до Ню Йорку, і тут його похоронити. Причиною цього є це, що американські власти не бажають собі манїфестації, яка булаб влаштована в звязку з цим похороном. Адвокат Троцького Ґольдман, що за життя полагоджував йому всі справи, зробив поновне прохання до американських властей, щоб таки добитись дозволу.

МЕКСИКО СТРИМАЛО АМЕРИКАНСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ.

МЕКСИКО СИТІ. — Мексиканське воєнне судно стримало другий американський торговельний корабель на широкому морі та зажадало вилеґітемування. Діставши відповідь, судно відпустило корабель у дальшу дорогу. Причиною цього є це, що мексиканський уряд боїться, щоб деякі американські кораблі не доставляли до Мексика зброї та амуніції для партії ґен. Алмазана, який претендує на становище мексиканського президентства.

БАРКЛІ ЗА ВОЄННІ БАЗИ.

ВАШИНҐТОН. — Провідник сенатської більшости, сенатор Барклі, заявив, що для Америки потрібний цілий ряд оборонних баз в околицях Панамського Каналу. І коли Анґлія хоче нам ці бази дати, це треба якслід оцінити, казав він.

НАЗИВАЄ ЛИНДБЕРҐА І ФОРДА „ЗРАДНИКАМИ".

НЮ ЙОРК. — Американський письменник Роберт Шервуд виголосив через радіо промову, призначену для канадійської і анґлійської публики, в якій сказав, що погляд Линдберґа і Форда на війну і заграничні справи рівнаються, на його думку, зраді американських інтересів. У той спосіб решта Америки не думає, казав він. Решта Америки, казав він, думає так, як президент коли говорив два роки тому підчас свого побуту в Канаді що Америка не допустить до того, колиб якась зверхня сила хотіла наїхати Канаду.

ПОВІТРЯНА ТОРПЕДА.

ШІКАҐО. —Де Фарест, відомий американський винахідник у ділянці радія, тепер заповів, що до року вдасться йому удосконалити повітряну торпеду, яку буде можна керувати при помочи телевізії з віддалі десяти миль. Ця торпеда знаходитисьме на літаку, побудованім з дешевенького матеріялу. Літак матиме висильний телевізійний апарат. Здалека можна буде бачити, куди він іде, та чи знаходиться над бажаним обектом. Торпеду тоді можна опустити вділ.

ПРЕЗИДЕНТ ЗАРЯДИВ БУДОВУ НОВИХ КАСАРЕНЬ

В політичних колах Вашинґтону є таке переконання, що вже в короткому часі законопроект примусової військової служби буде ухвалений. Цю думку піддержує ще й цей фкат, що президент Рузвелт на днях зарядив будову нових касарень для нових 400,000 вояків. Гроші на цю будову президент взяв з суми 200 міліонів долярів, які вже давніше були ухвалені на військові ціли, та залишені до диспозиції президента. Дехто із цього зарядження витягає ще такий висновок: Коли президент зарядив будову касарень, а не провізоричних деревляних бараків, значить закон примусової служби буде ухвалений, але не так дуже скоро. Бо щоб побудувати ці касарні, забере довше часу. Їх можна буде уживати щойно з весною.

ЗЄДИНЕННЯ ОБОРОННИХ ДЕПАРТАМЕНТІВ

Вендел Вилкі, республиканський президентський кандидат, заявив, що колиб його вибрано президентом, він зарядить окреме міністерство для летунства. А далі, міністерство — летунства, маринарки і армії — злучить в одно і підчинить одному чоловікові. Вилкі сказав, що таке зробили европейські краї і таке повинна зробити Америка. Досвід виказує, що всі ці галузи найкраще розвиваються тоді, коли є під наглядом одної людини.

БРИТІЙСЬКИЙ НАЛЕТ НА БЕРЛІН У ВІДПЛАТУ ЗА БОМБАРДУВАННЯ ЛОНДОНУ

Столиця Німеччини відчула перший раз, що вона може бути кожної хвилини нищена в такий самий спосіб, як нищать німці анґлійські міста, зокрема Лондон. Британські бомбовози літали в понеділок ранком. Як подає німецький комунікат, вони мали скинути тільки одну запальну бомбу і повно летючок. Та німці пустили в рух усі протилетунські батерії, зокрема ті, що виставлені над будинками, де приміщені міністерства і де мешкає канцлер Ґітлер. Того останнього, як кажуть, у тому часі не було в Берліні, бо мав виїхати на фронт до Франції, щоб звідтам зачати „властиву офензиву". Німецьке звідомлення каже, що британська бомба впала на забудування, в якому плекають квіти. Наслідком вибуху повстав вогонь, але його зараз погашено. Налет британських літаків тревав дві години і 46 мінут. Американський кореспондент, що оглядав по налеті північну частину міста, не завважив шкоди, ні не міг дістати летючок, що були розкидувані, ні дізнатись про їх зміст. Ціле населення Берліна зазнало першого потрясення, бо протилетунські гармати гуділи яких три години, а тисячі спішили до сховків. До цього треба додати, що офіційно кажеться, що вибухла одна бомба, коли в місті було чути довгий час тяжкі вибухи і то в самій середині міста, як теж в західній частині, де мешкають багатирі. Так є, що британці бомбардували довший час і цілком певно пошкодили столиці. Та про те, як це було й яка шкода, буде монаж довдатись доперва пізніше, і то можливо щойно з британського комунікату.

ПРОДОВЖУЮТЬ НАЛЕТИ НА АНҐЛІЮ

Німецькі літаки літають уже по цілій Анґлії й тероризуювь населення, як подано в британськім звідомленню. Та, як подає американський кореспондент Джеймс Рестон, цивільне населення терпить і поносить шкоду, але військові обекти не нарушені. Зокрема, каже він, не видно, щоб потерпіли британські морські й повітряні бази, які він обїхав і оглядав власними очима.

ПОКЛИКУЮТЬСЯ НА ДВОКРАТНЮ КАДЕНЦІЮ ЯК НА „НЕПИСАНИЙ ЗАКОН"

ТОНТОН (Масс.). — До Найвищого Суду стейту Месечусетс вплинула жалоба кількох громадян, щоб суд заборонив виписувати імя президента Рузвелта на осінних бальотах тому, що він кандидує на цей уряд утретє. Дві каденції, як сказно, в жалобі, вважається неписаним правом для президентських кандидатів в Америці. Тому посягання по третій вибір є протизаконним — міркують жалібники.

ТРЕБА, ЩОБИ БУЛО ЛІПШЕ

МОСКВА. — Народній комісар оборони, маршал Буденний, обговорюючи зі старшинами висліди трьохдневних маневрів московської воєнної округи, заявив, що все іде „не зле", але мусить бути ліпше, бо того собі бажає „товариш Сталін". Той останній приказав, що в цьому році мусить бути переведена в армії реорґанізація й піднесена активність кожного, від простого вояка до найвищого старшини. Це в звязку з тими війнами, що тепер ведуться. Іде в першу чергу про те, щоб спільно ділали ріжні роди війська й зброї, себто: піхота, артилєрія, повзи і летунство.

НІМЦІ ВІТВОРИЛИ ЗАЛІЗНИЦЮ ДО БАЗИЛЄЇ У ШВАЙЦАРІЇ

БАЗЕЛЬ. — Німці вітворили залізничий шлях через границю до міста Базилеї у Швайцарії. Вона була замкнена від 30 червня. Тоді рознеслася поголоска, що німці зробили це перед безпосереднім наїздом на Анґлію. Тепер поширюється переконання, що німці відложили наїзд і тому вітворили залізниче получення.

ЧОВНИК. — Комарова фльота, складена дрібних гончих човнів, як ось тут на образку, буде помічна в обороні американських прибережних вод. Оцей човен, що його показували в пробному пливанні в вашинґтонських корабельних варстатах, має 59 стіп довжини й везе 2 торпеди, протиповітряні гармати та начиння для пускання охоронного диму.

ІТАЛІЯ ПОГОДИЛАСЬ З „СУДЬБОЮ ПОЛЬЩІ", СЕБТО З ЇЇ ПРИЛУЧЕННЯМ ДО НІМЕЧЧИНИ

РИМ. — Італійські ґазети дають до пізнання, що Німеччина рішилась загарбати цілу Польщу. Це значить, що вона прилучить до „Великої Німеччини" ще й той останок бувшої Польщі, що його названо „Ґенерал-Ґубернаторством", а з якого мала бути створена якась автономна чи незалежна Польща. Тепер те все ніби пропало. Іто тому, що в Анґлії поляки інтриґують і творять польський уряд. Замітне те, що італійські часописи нагадують, що Італія завжди була приятелькою Польщі та боронила її до останка. Але тепер, як виходилоб, Італія уже не зацікавлена тим, що з нею станеться, бо справи Центральної Европи належать до Німеччини, а інтереси Італії лежать на Середземному морі. Крім цього треба на думку Італії, відсунути раз середущу Европу від впливів Анґлії. Далі кажеться, що, коли глядіти на зникнення Польщі з італійського боку, то ця подія є нічим у порівнанню зі зникненням Австрії. Зате інакше представляється справа з Ватиканом. Американські кореспонденти згадують, що Ватикан робив усе можливе, щоб ратувати Польщу, Папа нераз підкреслював, що „Польща не думає вмирати". Ватикан не припускає, щоб Польща могла пропасти як держава, тому заміри Німеччини відчуваються в Ватикані дуже болючо.

Франк заповів прилучення.

Що Німеччина змагає до прилучення Польщі, пізнати найкраще по тому, що сказав 16. серпня д-р Ганс Франк, що є ґенерал-ґубернатором у Кракові. Він сказав, що німці вже ніколи цеї землі не покинуть, та що „свастика повіватиме на ній навіки". Це тепер нагадують італійські ґазети. І кажуть, що Німеччина спершу заняла Данціґ, потім Польський Коритар, а потім міста Познань і Лодзь, прилучуючи усе те безпосередно до Німеччини. Решта давньої Польщі, себто ґенерал-ґубернаторство, було відмежоване він Німеччини митною тарифою. Значить, що було трактоване як окрема територія, якої судьба вирішена. А тепер ще й те має відійти до Німеччини. Ця територія має 42,500 кв. миль і має до 13 міліонів населення, з чого є до 11 міліонів поляків, а решту становлять українці, жиди і німці.

ШЕ РАЗ ВІДҐРОЖУЮТЬСЯ.

РИМ. — В статті, яку приписують самому Мусолінієві, взиваеться „останній раз" Анґлію, щоб заперестала війну, в якій вона має всьо до страчення, а нічого до зискання. Кажеться, що „Лондон і Вашинґтон" радіють що досі „осі" не вдалися наступи на Анґлію. Та, пише часопис, незабаром наступить „несподіванка", бо те, що досі було, можна вважати щойно вступом. Цілком те саме пищуть і німецькі ґазети в Німеччині.

НІМЕЧЧИНА ВИРІШИТЬ.

БУДАПЕШТ. — Мадярщина покликала нові річники резерви. Подібне зробила і Румунія. Це ніби у відповіди на те що розбиваються мирні переговори в справі звороту Мадярщині Трансильванії, що є під Румунією. Та в Будапешті урядові кола певні, що війни не буде, бо спір вирішить Німеччина, згл. Берлін і Рим. Мадярщина певна, що вирішать в її користь.

ВІДДАСТЬ ДОБРУДЖУ В ЖОВТНІ.

СОФІЯ. — Румунія забере своє військо з полудневої Добруджі дня 11. жовтня. Тоді Болгарія перебере ту землю, яку Румунія загарбала від неї перед першою світовою війною.

НІМЦІ „ОБРАЖЕНІ".

БЕРЛІН. — Німецькі урядові кола дуже невдоволені з радіової промови французького міністра летунства, що сказав, що французькі летуни бились по геройськи, та що до 10. липня французи втратили 306 літаків, а німці 982. Це мала бути відповідь міністра на британські закиди, звернені в сторону французької армії чи французького командування. Німці відповідають, що французькі обчислення не згідні з правдою, та що при переговорах про замирення було очевидним, що французька повітряна фльота була зовсім знищена.

НЕМА АНТИСЕМІТИЗМУ В ФРАНЦІЇ.

ВІШІ. — Американська кореспонденція стверджує, що коли іде про французьку територію, що є під владою уряду в Віші, то там не можна завважити антисемітизму. Є розпорядки про чужинців, але ті відносяться до усіх націй. Жиди далі торгують. І далі є на урядових становищах. Є тільки часами атаки в ґазетах на поодиноких жидів, що займали високі становища. Їх обвинувачується, що не підготовили Франції до війни.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРИЯТЕЛІ: БЕРЛІН І МОСКВА

Думаємо, що читачі нашого часопису звернули увагу на ту новинку, яку ми передали про київське радіо, через яке передавано „благання" до Сталіна в справі тих „нещасних братів", що то ще мучаться в тій полосі, що є на захід від Сяну. Як бачимо, то „комуністи Західньої України" просять Сталіна, щоб він переговорив ту справу з Гітлером в такий спосіб, щоб доля тих людей була „остаточно вирішена". Іншими словами іде тут про ту частину української землі, що є під німецькою окупацією, яку Совети хотілиб забрати, бо там ще схоронилась частина української інтеліґенції, яка, як знаємо, кинулась там на українські села та працює над національним, культурним і економічним відродженням українського населення. Бо про політику в справжньому українському розумінні не може бути там мови з тої простої причини, що німецька влада не дозволяє нічого сказати чи написати про терпіння українського народу під Советами та про визволення України зпід большевицького ярма. До цього додамо, що від якогось часу курсують вісти, що Німеччина вже згодилась відступити Советам згадані українські землі.

Так є, що це може статись кожної хвилини. Як і кожної хвилини можуть бути видані Советам ще й всі ті українські діячі, що їх доля кинула на німецькі землі. Що на таке заноситься можна вносити і з того, що донесли тепер американські ґазети з Берліна про офіційні німецькі заяви з нагоди першої річниці існування німецько-совєтського договору про ненапад. Це правда, що націстівська влада нераз підкреслювала, що відносини між Німеччиною і Советами вже вирівнані. Навіть сам Гітлер заявив це у своїй останній промові в німецькім парляменті. Та проте теперішні заяви є ще більшої ваги. А це тому, що вони дають до зрозуміння, що між Советами і Німеччиною прийшло теж до порозуміння у всіх справах щодо „нового порядку в Европі". Виходить далі, що Совети і Німеччина зобовязались спільно розвязувати европейські й світові проблеми, забезпечуючи собі такою спілкою рішаючий голос у тих справах.

Думаємо, що не треба надто мучити голову, щоб зрозуміти, що ці речі означають для Европи і світа, а зокрема для України і українського народу. Можливо, що того роду заяви переконають згодом і Велику Британію та Злучені Держави щодо цього, що їм треба перевести основну ревізію у їхньому відношенню до Росії, чи там Советів. Вони таки мусять взяти під увагу, що мають до діла з дійсною совєтсько-німецькою спілкою, та що й в Москві сидить той, з яким теж треба боротись, а не біля нього надскакувати. Щоб так сталося, треба в Америці усім тим, що є в кровнім звязку з народами, що їх гнете Москва, подбати, щоб переконати англьосаксонський світ, що його боротьба з Берліном вимагає теж і боротьби з Москвою.

ОСТОРОГА ДЛЯ ЧУЖИНЦІВ ПЕРЕД РЕЄСТРАЦІЙНИМИ РАКЕТИРАМИ

ВАШИНГТОН. — Ерл Г. Гарисон, директор реєстрації чужинців департаменту справедливости, остерігає чужинців перед „реєстраційними ракетирами", котрі можуть казати, що так „пофіксують", щоби не-громадянин не мусів реєструватись. Він вказує, що не-громадянин, котрий послухає такої поради, буде подвійно терпіти. Перше, він заплатить обманцеві за услуги, які він не може виконати, а по друге, буде наражений на грошеву кару, вязницю, або обидві кари, за спробу оминути реєстрацію. Всі чужинці **мусять** реєструватись.

„Ніхто не може реєструватись, або віддати відтиск пальців за чужинця, каже Е. Ґ. Гарисон. Закон приписує, що кожний чужинець мусить особисто явитись на пошті, між днем 27-го серпня і 26-го грудня 1940 року, зареєструватись і віддати відтиск своїх пальців перед відповідним поштовим урядником. Остерігаю чужинців перед одиницями, котрі пробують витягнути від них гроші чи то за реєстрацію чи за відтиск пальців за них. Всю услугу і всі папери у звязку з реєстрацією дається безплатно. Коли чужинець потребує якої помочі, то пошта або будь яка компетентна суспільна установа подасть йому всяку можливу поміч.

„Для вигоди чужинців, департамент пошти робить старання для того, щоби примістити переводчиків по деяких більших поштових бюрах. Чужинці можуть приводити з собою своїх переводчиків, але їм радиться вибирати когось з родини або приятелів".

Е. Ґ. Гарисон згадує, що йому донесено вже про кілька випадків у котрих певні одиниці предкладають свої услуги, очевидно за гроші, у звязку з реєстрацією чужинців і відтиску пальців: „Донесено нам про обманчі спроби витягування грошей від чужинців. Мушу строго наказати кожному американському громадянинові, а також тисячам чужинців, котрі не дадуться звести обманцям, щоби помагали нам усіми способами охоронитись перед обманцями. Наші аґенти вже слідять за кількома обманцями".

Дальше Е. Ґ. Гарисон згадує, „що певні невідомі одиниці заходять до чужородців у деяких містах Злучених Держав і пробують вивідуватись про їх державну приналежність. Така акція не має дозволу ані уповаження від департаменту справедливости і може бути початком до певного рода обманства для визискування чужинців".

Програму реєстрації чужинців викониє сам департамент справедливости Злучених Держав і департамент пошти. Тепер вже можна дістати зразкові формулярі на пошті з тими питаннями, на котрі чужинець мусить відповісти, коли зайде до урядовця зареєструватись. Радиться чужинцям дістати примірник формуляра, вийисати рукою відповіди домав до деінде, а опісля так виповнений формуляр взяти з собою на пошту до реєстрації.

Е. О.

ВІСТІ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ

Зізд українських допомогових комітетів.

При кінці травня ц. р. основано в Кракові Український Центральний Комітет під проводом загально відомого українського вченого проф. д-ра Вол. Кубійовича, який, як відомо, за свої наукові праці був переслідуваний в часі польської влади. За оборону українських прав усунули його поляки з університетської катедри в Кракові, а сам він мусів укриватися перед запроторенням до Берези Картузької. Завдання Укр. Центр. Комітету полягає в організуванні суспільно - громадського життя українців на теренах Ґенерал-Ґубернаторства у всіх його ділянках і напрямах, а саме: культурно-освітній, господарській, соціяльній, вихованя молоді, опіки над родиною, санітарній і т. д. Він ділиться на такі відділи: 1) організаційний і персональних справ, 2) допомоги праці й господарству, 3) допомоги в прохарчуванні або т. зв. суспільна опіка, 4) допомоги молоді й родині, 5) фінансових справ, 6) допомоги культурно-освітній. Кожний з цих відділів має свого окремого керманича. Для охоплення цією допомоговою акцією всіх теренів Ґенерал-Ґубернаторства, де живуть українці, Укр. Центр. Комітет організує свої низові клітини — Українські Допомогові Комітети та їхні Делеґатури. Терен діяльности Делеґатури — волость чи район.

Коли йде про матеріяльні засоби на фінансування тієї допомогової акції Укр. Центр. Комітету та Укр. Допом. Комітетів з їхніми Делеґатурами, то **ті засоби має дати українське громадянство датками**, визначеними від Укр. Допом. Комітетів. Цей даток управнює кожного платника стати спомагаючим членом Укр. Допом. Комітету і дістати особисту виказку, що він — українець.

Всі дотеперішні українські організації громадського характеру мусіли бути розвязані чи переорганізовані на Укр. Допом. Комітети, або їх Делеґатури. Цю реорганізаційну акцію вже закінчено, за винятком варшавської области (дистрикту), де вона доходить до кінця. Таксамо майже закінчена організаційна акція нових Укр. Допом. Комітетів, за винятком деяких повітів Радомщини та в Новому Торзі краківської области, — де також вкоротці це буде доконане. В днях 31. липня і 1. серпня відбулася в Холмі інспекційна подорож для люблинської области провідника Укр. Центр. Комітету проф. Вол Кубійовича, для відправи голов Укр. Допом. Комітетів та районових делеґатів. В цій поїздці і відправі взяли теж участь організаційний керманич інж. Осип Бойдуник, фінанс. керманич інж. Олександер Зибенко і в. о. керманича суспільної опіки д-р Михайло Сопуляк. Крім теперішніх голов Укр. Допом. Комітетів взяли участь в управі, і деякі бувші голови Комітетів, відомі суспільні діячі Холмщини й Підляшшя, як нотар Антін Павлюк з Холму, суддя Олександер Рочняк з Замістя, б. сенатор Сергій Любарський, ген. вікарій о. мр. Володимир Малюжинський, о. протоєр. Володимир Матвійчук з Тарногороду, о. Шкоропар Пірфір з Володави, і багато інших.

Відкрив відправу проф. В. Кубійович, який в річевій, змістовній промові ядерно зясував присутнім теперішній стан української справи, наші внутрішні відносини, наші завдання під сучасну пору і в майбутньому: „Важка й незавидна доля українського народу в його історичному і минулому і під сучасну пору, — сказав він, але тим важчою і відповідальнішою мусить бути праця Українських Допомогових Комітетів та всіх нас і в центрі і на землях, щоб цю долю тепер облегшити, і на майбутнє виборити її кращу.

Звіти з місць на загал випали задовільно, а деяких Укр. Допом. Комітетів і Делеґатур навіть несподівано добре, що й підчеркнув провідник УЦК з признанням, доручаючи працю поширити і поглибити, щоб при черговій відправі можна вже було з спокійною совістю ствердити, що вже зроблено багато.

Дня 1. серпня відправа почалась основним рефератом на тему „Участь українців в адміністрації та самоуправі", який виголосив нотар д-р Льонгін Голейко і дир. Зиновій Пеленський, обидва з Люблина. На цю відправу зявилися і представники німецької цивільної та військової влади з шефом національного відділу при уряді Ґенерального Ґубернатора д-ром Арльтом та шефом відділу для українських справ полк. Бізанцом. Д-р Арльт зясував відношення німецької влади до українського чисто культурно-освітнього і господарського розвитку та розбудови суспільно-господарського життя українців у Ґенерал-Ґубернаторстві взагалі, зазначуючи, що перед Укр. Попом. Комітетами лежать великі обовязки в їх праці над розбудовою суспільно-громадського життя українського населення. Під кінець представник влади розпитував про життя українців у терені люблинської області. Учасники відправи давали інформації, звертаючи увагу на недомагання та їх причини. Продовження відправи відбувалося в старому будинку маґістрату міста Холму, в поширеному складі представників з поодиноких повітів люблинської области з шефом національного відділу при люблинській області д-ром Тюрком у проводі. Д-р Тюрк, вікриваючи відправу, привитав її учасників, обговорив завдання та напрямні допомогової акції в люблинській області та участь і ролю в цій акції Укр. Допом. Комітетів. Після цього делеґати Укр. Допом. Комітетів подавали свої інформації. Під кінець дир. Вол. Тимщерак, відпоручник Укр. Центр. Комітету при люблинській області, відповідав на прощальну промову д-ра Тюрка, згадуючи за українські вимоги і за поміч у суспільно-громадській праці. На пообідньому засіданні полк. Бізанц в довшій промові розвинув далі думки, висловлені попередньо, додаючи до них свої спостереження і напрямні праці. Потім виголосили свої доповіді на тему „Церковні відносини на Холмщині і Підляшші" д-р Степан Баран і ґенер. вікарій о. Володимир Малюжинський. По доповідях виникла жива дискусія, в якій брали участь між іншими проф. Неофіт Кибалюк з Люблина, б. суддя Рочняк з Замістя, м-р Мостович з Холму, проф. Герасимюк з Грубешова. Після відправи відбулась вечірка, і на її програму склалися українські народні танки, співи місцевого хору, гра на бандурах та деклямація. Підчас вечірки полк. Бізанц поділився своїми пребагатими споминами з української війни в Галичині і Великій Україні в роках 1918—1919, за що нагороджено його гучними оплесками. (За Крак. Вістями з 9. серпня).

АНГЛІЯ ТРАТИТЬ СОМАЛІ

Мусоліні бажав би невеликим коштом поширити своє панування, чи навіть відновити давню римську імперію. Вона тепер має канчук над Францією, шукає територіяльного поширення на Балкані, зокрема боронить албанський нарід перед „грецьким терором", бажаючи тим способом набути дещо територій й від Греції. Що з тим буде, покищо не знати. Зате знаємо, що здача Франції унеможливила Англії дальшу оборону Сомалі перед італійським наступом в Африці. Англійські залоги в Сомалі були малі, а стягати поміч з інших фронтів, було недоцільно. Таким робом, майже за два тижні, італійці підбили ту англійську посілість над Червоним морем та Аденським заливом. Для англійців означає це більше престижеву поразку ніж політичну чи мілітарну. Бо це мабуть перший раз, що англійці зістали побиті в обличчі африканського та музулманського світа. Досі там вірили в англійську непобідимість. Та це хвилево. Бо годі твердити, начеб утрата Сомалі мала якийсь рішаючий вплив на долю цілої британської імперії. Дальша її судьба залежить від висліду теперішньої війни за властиву Англію, цебто за британські острова.

Та для Італії підбій Сомалі грає велику ролю у її великому пляні дальших підбоїв як на Середземному морі так і в Африці. На Середземному морі Італія заміряє здобути Суез та цілковито замкнути Червоне море. Тоді напевно посягне по Ірак та перську нафту. Щойно тоді очевидно прийшлаб черга на Ґібральтар.

Розуміється, що з упадком Сомалі, становище Англії в Єгипті та східньому Середземному морі стає куди труднішим, бо всякі достави з Англії чи її домінії до тих баз — перервані. Одинока перевага Англії — це її фльота, яка ще успішно може поборювати італійців. Досі, не знати, чи Італія зможе достарчити більшу скількість кораблів, моторових лодок („москіто-бовтс") та літаків, щоб перешкодити англійській транспортації. Бо треба памятати, що Суез ще дальше в руках англійців, які звідтам дальше будуть панувати над Червоним морем.

Якщо вірити англійським воєнним комунікатам, то англійська середземно-морська фльота затопила чимале число італійських кораблів та підводних лодок. Отже, як тепер справи стоять, італійська фльота тільки скомплікує британську комунікацію на Червоному морі.

Але, думаємо, що Італія на цьому не стане. Може вона повести наступ на Аден, другу англійську твердиню вже на арабському півострові, що лежить у віддалі 160 миль від здобутої Бербери. Італійська фльота, сконцентрована мабуть в Массаві (пристань над Червоним морем в італійській Еритреї) буде пробувати здобути Порт Судан, головну пристань в англійсько-египетському Судані. Доперва по його здобутті можнаб говорити про прогру англійців в східній Африці.

Сомалі представлятиме для Італії більш політичні ніж економічні користи, хоч в приморських її околицях знаходять ще нерозвинені якслід поклади нафти та вугля, як також продукується там шкіри, гуму та худобу. Та їх експльотація коштуватиме дуже дорого.

Італійці дуже ликують з приводу здобуття Сомалі. Гітлер прислав ґратуляційну телеграму, в якій хвалить Мусолінія та його військо. Та таке, що до головної розправи ще не прийшло. Це знають як англійці так і італійці.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ I. (17)

— Ото, хай Бог милує! — кинувся він на місці й благуще простягнув руки. — Таж у мене тільки й той... що тебе бачити біля себе, а ти...

— Що це тобі на думку спало? — пормовила по хвильці спокійніш і поважно. Орися відчула, що це не пустота звичайна парубоцька, що з Павлом щось діється, а що саме — покищо не всилі була збагнути.

— Та мені, Орисю, — говорив сміливіш, — інакше й не приходиться... Так випало, що або сьогодні дізнаюся, чи ти вийдеш за мене, або подамся на Січ.

— На Січ?! — здивувалася ще більше. — Чого?... А матиж як?

— Мати?... Так і будуть, як всі були... Що я їм?... Вони мене хлібом годують, а не я їх.

— Добрим хвалишся.

— Я не хвалюсь, Орисю, а так воно якось сталося... Та як навідуватимусь додому, якщо поїду... А колиб не поїхав і зостався, то... тільки заради тебе...

— Ні, Павле, — перебила рішуче, — так не буде... Я не держу тебе...

Помовчав хвилку.

— Нелюбий я тобі?

— Ні, не те... Не думала ще про це... Ти не сердься на мене... Просто я ще не хочу віддаватися... рано ще...

Раптом розсміялася й казала далі:

— Не надивувалася, не нагулялася ще в неньки... Ти їдь, куди надумав, а я подивлюся, який з тебе козак вийде...

Оглянула темну поставу його з голови до ніг.

— Так собі міркую, що не в послідних, ха-ха-ха!... Їдь, їдь, Павле, заживеш козацької слави та, мабуть же, й багатства.

— А ти тимчасом заміж вийдеш за якогось багацького сина, — процідив крізь зуби похмуро, але здержливо.

— Може... зарікатись не буду... Чи можна знати, що завтра буде? А серця не вмовиш, коли притьма забажає...

Сміялася ще, а серце боляче щеміло: гамувала його сміхом.

— Ну, то, прощай, Орисю, — промвив понуро. — Дай хоч руку на розлуку...

Він міцно стиснув тоненькі теплі пальчата її й важко зідхнув:

— Покохав я тебе голубко, паче всього на світі, та... Ат! — махнув рукою. — Бувай здорова!... Згадуй часом, може десь і мені легко гикнеться... Вклонися від мене неньці... гарна вона в тебе й до мене все ласкава була... Прощавай?...

Повернувся, згінувшись, і злився з темрявою.

— Що з Орисею?...

Відчула раптом як здавило всередині, й кров відхлинула від серця, а земля захиталася під ногами.

— Павле!! — зойкнула не своїм голосом, почувши, як заскрипіли ступінки на перелазі. Зляканий соловейко урвав своє тьохкання, дослухаючись до шепотів ночі. Мати прокинулася на ліжку, теж прислухалася, перехрестилася, думаючи, що то вві сні їй учулося, й знову заснула.

Павло швидкою ходою вертався до квітника, стривожений не в жарт. Серце йому трохи не вирвалося з грудей. Почувши знайому важку ходу, Орися кинулася назустріч і повисла йому на грудях.

— Любий... милий, коханий мій, — щебетала крізь сльози, а він, щасливий до безкраю, обняв її своїми могутніми руками й вів до хати. — Не їдь... не треба... Тобі тільки, як ти зник у темряві, відчула я, яка без тебе самітна... їдь тільки... який ти мені любий... Не поїдеш? ні?...

— Не поїду, серденько, не поїду... Хтож від свого щастя тікає? — говорив, пригортаючи й цілуючи її. — Який я щасливий... так, зненацька... несподівано...

— Я побалакаю завтра з ненькою й скажу тобі ввечері, — гаразд?

— Гаразд, гаразд, голубко, — я на все згоден, і ждатиму, скільки сама схочеш, боже я знаю тепер, що ти моя, й ніхто не відбере тебе в мене...

Соловейко заспокоєний тим, що тривога була даремна, засвистав надобраніч ще голосніш.

На другім кутку співали дівчата й хлопці...

Крига марне чекав цього вечора в Лейбиній коршмі.

VI.

Польного гетьмана привітав Канів за два дні тільки.

Преїхав із малим шляхетним почетом із кварцяних старшин та з сотнею кварцяних жовнірів. Ні обозу, ні гайдуків, ні слуг: про це все мав подбати староста канівський, що врочисто зустрів гетьмана геть за містом і, разом із козацьким старшим та січовою старшиною, супроводив через усе місто аж до свого уряду.

(Дальше буде).

З ДНЯ

ВІЙСЬКО І МАТЕРИНСЬКЕ СЕРЦЕ.

Недавно ґазети подали вістку, що в Вашинґтоні, біля будинку федерального сенату засіло десять матерей, що мають синів у поборовім віці, і в той спосіб демонструють свою нехіть до законопроекту примусової військової служби. Саме тепер сенат розглядає той законопроект і він незадовго піде під голосування. Щоб викликати зворушливе враження, вони повбирались у чорні, жалібні строї, начеб вже тепер оплакували смерть своїх синів.

Ці матері також переконані, що запровадження військової служби принесло кінець американській демократії. Вони заповідали, що колиб у сенаті закон про примусову службу перейшов, то в подібний спосіб вони будуть „пікетувати" палату конґресових представників. Також говорили, що їх число вкоротці зросте, бо до Вашинґтону зачнуть наїздити зо всіх сторін інші матері, які мають синів у поборовім віці. Всі вони піднімуть голосний протест проти законодавства, що хоче змусити їх синів піти до війська, а опісля, хто зна, чи не на ворожі кулі.

ПЕРЕБОРЩЕННЯ.

Материнське чуття, це, безперечно, взнесла і шляхотна прикмета. Але у цім випадку те чуття, здається, випливає із хибних заложень. Першусього, згадані перечулені матері повинні мати зрозуміння також до інших матерей, яких сини вже пішли добровільно до війська. Може скажуть вони: „А чого вони йшли? Коли хтось хоче йти до війська, нема що його жалувати". Припустім, що це правда. Але що буде, колиб усі мамині синочки не захотіли піти до війська? Чи добре буде, коли Америка залишиться без армії? Чи потрібна Америці армія, зокрема в теперішню хвилю?

На це питання перечулені матері мусять виразно відповісти. Бо вони мусять добре знати, що їх суспільного і природнього функцією є не лиш привести на світ дітей і їх виховати, але також навіяти цілу суспільність такими почуваннями, які охоронилиб націю від загибелі.

Що буде, коли Америка залишиться без оборонних сил?

РЕЧІ ГІРШІ ВІД СМЕРТИ.

На світі є чимало річей гірших від смерти. Згадані перечулені матері бояться, що впаде від того американська демократія. Европейські демократії не впали від примусової служби. Зате вони падали від зверхнього ворога: Вдирався ворог до краю, нищив місцеву владу, накладав залізну руку на ціле життя поневоленого народу. Сягав навіть на печі, на яких перечулені мамуцці поховали своїх синів і заставляв тих синів працювати на себе. Буквально закуті в кайдани ті синочки мусіли працювати шуфлею чи джаґаном для ворога, конаючи при тім сотками тисяч із холоду, голоду, хворіб, нужди, чи катівських знущань.

Не здержувався ворог лиш на молодих синочках. Він добирався до старців, жінок, дітей. І їх він виморював голодом, саджав до концентраційних таборів, чи масово виселював у дикі околиці. Не одна мама серед тих терпінь проклала ту годину, коли сама на світ родилась, або коли дала життя своїй дитині. Не одна мама, не одна жінка, прокляла ту хвилину, коли за полу хапала свого сина, чи мужа, коли той хотів йти до армії, щоб грудьми заслонити край перед ворогами.

ДОСВІД ЕВРОПИ.

Европейські демократії перейшли тяжкий досвід і тепер знають як оборонити свою свободу, також знають, де та свобода може проявлятись. За той досвід вони тяжко заплатили. Невже всі матері мусять перейти той тяжкий досвід на власній шкірі, щоб того самого навчитись?

Зрозуміло, тих девять жінок, що „пикитують" коло сенату, не відбивають іще настроїв усіх американських матерей. Але опір проти примусової служби в Америці досить поширений. Так, як згадані матері, думає в Америці велика частина. Її головним арґументом є це, що шляхом примусу доброго, патріотичного вояка не можна дістати. Припустім, що так. Алеж тоді, замісць у жалобі „пикитувати" сенат, начеб їх синочки вже лежали в домовині, згадані матері і всі, що думають подібно, повинні по цілім краю зчинити галас за добровільну військову службу.

Всі ті, що нині є проти примусової служби, повинні видвигнути гасло: „Всі голосітся до війська, бо це є одинокий спосіб, щоб забезпечити край перед примусовою службою і перед надворушенням наших демократичних засад". А перечулені матері повинні перші вписати своїх синів. В цім був би якийсь сенс і послідовність. Колиж хтось вже тепер надягає жалібний стрій і заводить, що синочок готов піти на рік до війська, то що буде, коли прийдеться брати кріс у руки і йти на фронт? А без того ніяка самостійна держава не може довго існувати.

„ЗБУДИСЯ!" — Джеймс Монтґомері Флеґ, відомий артист, стоїть у Ню Йорку, поруч свого образу під заг. „Збудися Америко". Образок буде вживаний, щоб перестерегти Америку перед небезпекою війни. Незабаром буде цей образ розісланий по цілій Америці в окремих відбитках.

ПАМЯТАТИ НА РЕЄСТРАЦІЮ!

ЗАКОН ВИМАГАЄ, ЩОБ КОЖЕН ЧУЖОЗЕМЕЦЬ ЗАРЕЄСТРУВАВ СЕБЕ ВПРОДОВЖ ЧОТИРЬОХ МІСЯЦІВ І ПОДАВ ВІДТИСКИ СВОЇХ ПАЛЬЦІВ ФЕДЕРАЛЬНОМУ УРЯДОВІ.

ХАЙ КОЖЕН, ЩО НЕ МАЄ ДРУГИХ ГОРОЖАНСЬКИХ ПАПЕРІВ, ЗГОЛОШУЄТЬСЯ ЗАРАЗ ДО НАЙБЛИЖЧОГО ПОШТОВОГО УРЯДУ ЗА ВІДПОВІДНИМИ БЛЯНКЕТАМИ Й ІНФОРМАЦІЯМИ.

ХТО НЕ СПОВНИТЬ СВОГО ОБОВЯЗКУ І НЕ ЗАРЕЄСТРУЄТЬСЯ, БУДЕ КАРАНИЙ. ХТО ЗАРЕЄСТРУЄТЬСЯ, БУДЕ ПОЧУВАТИСЯ ТАКСАМО БЕЗПЕЧНИМ, ЯК І ГРОМАДЯНИН.

ТОМУ НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ СВОГО ОБОВЯЗКУ, А СПОВНІТЬ ЙОГО НЕГАЙНО!

ТРАВА МАЄ В СОБІ ВСЕ, ЩО ПОТРІБНЕ

От скільки люди говорять тепер про всякі поживи. Пишуть цілі стоси книжок про куховарські справи. А худоба може вигідно жити й на самій траві. Ціле літо пасеться корова, пє воду, і здорова, та ще й людям дає поживного молока. Значить, що в траві знаходиться все, що корові потрібне, як пожива. З трави й води корова виробляє собі мясо, кости, мозок, нерви, і навіть молоко.

Та шлунок у худоби інакший, як у людини. Може травити траву й перетворювати її на мясо, і на молоко, і на силу й тепло. Шлунок людини трави не може травити. Та всеж таки й людина не потребує аж соток всяких пожив. Та й людина може дуже вигідно жити тільки на разовім хлібі, городині та набілі. А тим, що люди вживають тепер стільких всякої всячини до їди — то тільки собі шкодять, бо ані шлунок ні кишки з всякими ласощами та присмаками не можуть собі ради давати.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗА ЧИСТУ ЛІТЕРАТУРУ И ЧИСТОТУ ЖИТТЯ.

Ідемо підземною залізницею великого міста. Стрічаємо багато розліплених образків на стаціях, а то й у самих возах. Такесаме стрічаємо й на стаціях і возах інших залізниць чи хочби „стріткар". Усе те порозліплюване для реклями. Беремо поважну американську газету і там багато образків побіч звичайних оголошень. Переглядаємо журнали, що їх звуть „магазинами". І тут повно тих образків.

„Щож тут незвичайного?" — спитає читач. Правда, образки, це звичайна річ у згаданих місцях, газетах, книжках, журналах. Але які це образки? Про це саме йде. Зверніть увагу, що половина таких образків це майже напів голі особи. Ті, що приготовляють оголошення, знають добре, чим можна притягнути увагу читача чи глядача, бо рахуються на силу полового притягнення. І тим покористуються для реклямових цілей. Але подивіться, який є відзив на такий спосіб оголошення: Зправила, побіч образка голої чи на пів голої людини повно рисунків, потягнень, навіть і вирізаних місць, доданих читачами чи глядачами. Коли переходите плятформою на підземній стації, або на стації надземної залізниці, чи йдете в інше місце, де наліплені чи розвішені такі образки, то стидно вам робиться. Рідко коли, щоб такий образок не був посмарований неприличними дописками. Коли ви йдете з особою другого полу, то не смієте очей піднести, щоб не стрінутися зо стидливим поглядом другої особи.

Але особливо важне те, що цією самою дорогою йдете ви зо своїми дітьми, малими, дорослячими, недорослими, або хочби й дорослими. І всюди повно сороміцьких дописок, повно сороміцьких рисунків. Що тоді робити? Ваші діти глядять на вас, вам ніяково.

Те все ви бачите. І чого то наші родичі не бачуть ще! Нам, як тим, що приїхали сюди з наших невинних сіл, мало коли приходить на думку поглянути в книжки та ріжні видання, що то їх повно на „стендах". А там аж роїться від найріжнороднійших замаювань для молоді на половім тлі. Чужинно-роджені батьки не мають спромоги слідити за тим усім, бо не знають добре мови. Але наші діти її знають. Ці журнали, магазини та образки аж лізуть самі кожному в кишеню. І молодь користає з них до самої повноти. Любується ними, розчитується в них з насолодою. Нелітні діти, хлопці й дівчата передчасно розвивають половий гін.

„Ще це шкодить?" — спитає неодин. Що це шкодить? — Ідіть ви до прилюдного парку ввечер, а побачите повно автомобілів. Світло в них погашене. Але в середині молоді, нелітні пари стрічаються з собою. Другого дня рано парковий сторож має повно роботи, щоб повимітати.... Ґазети приносять раз-у-раз вістки про таємні щезання дівчат, незрозумілі вбивства дівчат таки їхніми приятелями-хлопцями, самогубства дівчат та хлопців на підставі спільного порозуміння. Перегляньте статистику замкнених по домах божевільних, а завважите половину молодих людей що зійшли з розуму з полових причин. Підете по шпиталях, а побачите велитенський відсоток молодих людей, хворих на полові недуги.

Маючи це все на увазі, виступив тепер мейор міста Ню Йорку, Фіорелло Ля Ґвардія проти сороміцької літератури. Суддя з діточого суду, Стефан Джексон, пішов хрестоносним походом проти „підпольної" літератури, що нищить чисте життя молоді в зародку, що спричинює великий процент вбивств та інших кримінальних учинків. Це добре. Але чи не пора нам, українським родичам, самостійно розпочати якусь акцію самооборони проти затроювання нашого покоління неморальною отруєю в книжках, газетах, а дальше образками, сходинами, забавами і т. п.? Миж маємо виховати наше покоління здоровим та морально сильним. Чи не варт викликати дискусію й відповідну акцію за збереження нашої молоді від небезпеки перемодернізованого життя великого міста й сусідства?

Д-р С. Демидчук.

ЦУКОР З ВУГЛЯ

Камяне вугля зпід землі — то невичерпане джерело всяких корисних припасів для людини. З дьохтю вугля виробляють ліки, всякого роду краски, і навіть поживу. От, наприклад, виробляють з вугля й сахарину, що понад 500 разів солодша від цукру. Вистане малої одробинки сахарини, щоб засолодити ціле ведро води. Донедавна загальний був погляд, що сахарина до якоїсь міри шкідлива. Та коли в Середних Державах підчас Світової Війни забракло було цукру, то вживали люди свобідно й велику скількість сахарини, і показалося, що сахарина їм не шкодила. Робили вчені досліди з сахариною й на звірятах, і теж показалося, що сахарина їм не шкодила.

Та колиб сахарина почала входити в щоденний ужиток, то, очевидно, це дуже пошкодилоб отим фабрикантам та торговцям, що дороблюються на цукрові...

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ШВАЙЦАРСЬКЕ БЕРНО ОСЕРЕДКОМ СВІТУ

Цікаві завваги про рух у швайцарському місті Берно приносить кореспонденція агенції „Асошіейтед Прес". Швайцарія це тепер ще єдина демократична країна в Европі, а з тим і єдина справді невтральна країна, що їй не грозять вітверто диктатори та воюючі держави. Навпаки, всі ті держави користуються її невтральністю й пересилають відомости по цілому світі.

І так, напр. Міжнародній Червоний Хрест дістає денно 35,000 листів до полагодження. Листи йдуть до таборів воєнних полонених від родин і навпаки, від полонених до родин. Навіть листи до земель, окупованих Советами, пересилають звідси, коли не можна ніяким іншим шляхом порозумітися. Тисячі інших, приватних листів, доручує пошта щоденно на ріжні адреси. Таксамо приходять телеграми, телефонемати, вісти бездротним телеграфом, часом і післанцями, що передають важні відомости устно й їх треба висилати звідси ріжними шляхами. Бувають вісти присилані сюди по радіо в шифрах, які розуміють лише інтересовані лиця. Малі, незначні посольства, стали тепер важним осередком міжнародного життя. Там, де недавно працювали два-три урядовці, тепер цілий штаб умових робітників. Вони відчитують листи в ріжних мовах і полагоджують їх нераз безпровολочно.

Залізничі потяги, що досі мали свої кінцеві стації в ріжних західних державах, перенесли свої стації до Берна. Літаки, що колись не мали де осісти у Швайцарії, бо це гориста країна й тому майже її виминали, стали тепер щоденними гостями. Пільоти ризикують своїм життям, привозячи листи й легкі пакунки з усіх усюдів. Післанці з почти, з летунського майдану, з телеграфічних бюр, з банків та інших осередків руху бігають та їздять біциклями та навіть автами. Міліони людей шукають виміни вісток та жадають допомоги через Берно.

І справді, багато добра робить цей осередок для всього людства. І так американський амбасадор Булит, що залишився в Парижі, щоб охоронити місто перед німецьким бомбардуванням, коли мали вмашерувати німецькі війська, зміг повідомити німецьку команду лише через Берно про всі засоби осторожности, які треба було зберегти, щоб не викликати непотрібно замішання, а з тим і смерти тисячів, а нещастя міліонів людей. Міліони американських долярів або міліонові вартости у харчевих припасах, в одежі, в медичних середниках для втікачів, для полонених, для людей з іншіх причин відрізаних від світу, прибувають у Берно, як столичне місто невтральної країни, а звідси відсилається це все до призначених осіб або місцевостей.

Телеграфічні агенції працюють день і ніч, перевозові бюра вживають найбільш талановитих людей, щоб полагодити замотані міжнародні завдання. Тут схрещується дипльоматія й бизнес, чоловіколюбність та інтрига, вісти з Балкану до Піренейського півострова, виміна думок між англійцями, французами, італійцями, німцями; між Европою й Америкою; між Азією й Африкою — вузькою смугою землі, яка ще лишилася для поладнання найбільш суперечних інтересів. Швайцарія це теж і той край, де ще можна в Европі говорити і писати отверто й ясно й про українську справу.

ОБОРОНА.

Г. Стайлз Бриджес, сенатор з Ню Гемшир, відбив напади Ікеса на Вендела Вилкія. Бриджес схарактеризував Ікеса як „Гітлера в коротких штанах".

УПАВ НА ЗЕМЛЮ. — Молодий німецький летун (по середині), зістрілений підчас повітряного налету на британське побережжя. Його ведуть лондонськими вулицями під строгою контролею. Хоч який молоденький, а вже має відзнаку Залізного Хреста за відвагу. Британці звідомляють, що багато німецьких летунів падуть на землю під обстрілом англійців.

СУМНЕ ПРОЩАННЯ. — Мала англійська дівчинка серед сліз прощає брата, вибираючися в дорогу до табору втікачів до Америки. Вона має дозвіл приїхати в Америку й перебути тут цілу війну на підставі дозволу, виєднаного Американсько-Аліянтським Допомоговим Фондом.

ЛІКВІДАЦІЯ ПІДРИВНОЇ РОБОТИ В КАНАДІ

Коли вибухла війна, в осени м. р., канадійська влада знала добре, що в Канаді є „підпольні амбасадори". і негайно розпочала акцію проти них. В отавськім часописі „Отава Ситизен" пише Джеймс А. Овстлер про те, як канадійська влада віднеслась до підривної діяльности, ширеної в Канаді.

„На початку біжучого року, пише Овстлер, Адрієн Аркан, анемічний з западеними лицями редактор монтреальського французького часопису, що сам представляв себе „фірером" Партії Національної Єдности (NATIONAL UNITY PARTY) в Канаді, хвалився, що десь коло червня 1940 р. він матиме повну владу над цею домінією.

„Це віщування, подібно як і інші його предсказування про впадок демократичної системи, були помилкові. Замісць бути при владі, він находиться в таборі інтернованих, безпечний і здоровий аж до часу, поки не закінчиться війна й імперія не вийде з неї знова побідною. Тоді не буде чимсь неправдоподібним, що він й інші його товариші, провідники Партії Національної Єдности, не будуть мусіти відповідати за обвинувачення, зроблені вже їм на підставі реґуляції Оборони Канади. Рух Партії Національної Єдности, який був ведений на зразок мілітарної організації, був спочатку дуже поширений у Монтреалі, одначе він мав теж філії в Торонто та в багатьох інших місцевостях Канади.

Члени цього руху носили однострої з кленовим листком як відзнакою на рамени, одначе емблемом партії був смолоскип. Між ними були бриґадири - ґенерали і так дальше вдолину аж до простого жовніра. Усе було дуже сильно зорґанізоване, а члени жили з надією, що мають бути керманичами Канади.

Вони навіть носились з наміром взяти в свої руки владу над парляментом при помочі демократичного способу вибору своїх членів послами, одначе переконались, що такий плян ледви вдався би перевести в життя. Тому взялись вони до більше енерґічних способів.

Аркан окружив себе на взір Гітлера добре здисциплінованим числом своїх послідовників, званих Залізною Ґвардією. У дійсности ця група була канадійським наслідуванням націвських штурмовиків.

Та хвалькувата ґрупа робила все, що лежало в її силі, щоб підкопати теперішній демократичний устрій у Канаді Навіть по виповідженню війни вони продовжали свої змагання, сходячись потаємно де було можна; були це одначе даремні старання, щоб укритись перед чуйністю влади.

Люди, що провадили цьому, є тепер нешкідливі за колючими дротами в таборах інтернованих. Вони зовуться: Адрієн Аркан з Монтреалю, П. Морис Скат з Монтреалю, Дж. Р. Марек з Віль Ст. Лорент, Генрі Аркан з Монтреалю, Ліо Брунет з Монтреалю, Маріюс Ґатіє і Пол Ґіґір з Монтреалю, д-р Ноель Декарі з Монтреалю, Ґю Клемент і Джан Лоример з Торонто і Джозеф Фар з Торонто.

Розпочали свою діяльність в 1934.

Влада звернула увагу насамперед на Аркана й його групу в 1934 році, коли довідалося що сформувано орґанізацію відому як Національно-Соціялістична Християнська Партія яка відбуває сходини, на котрих проповідується принцип корпоративної держави. Мітинги, які відбувалися в Монтреалі, не стягали на себе багато уваги. Аркан назначив себе сам провідником, одначе, хоч він обороняв створення форми уряду, цілком відмінного від того, який мала Канада, то він ніколи в тім часі не домагався диктатури. Цей рух дійсно набрав поважнішого значіння коли Аркан рішився на скликання зборів до Кингстон, Онт., у 1938 р., на які він запросив репрезентантів з інших фашистівських організацій, які тоді почали зявлятися в Канаді. Ті організації включали такі групи як Націоналістична Партія Канади, котрої головний осідок був у Виннипеґу; Канадійська Унія Фашистів у Торонто, та певне число інших менших груп, разом з його власною.

Аркан мав таке поняття, що коли він зможе злучити ті підривні організації в одну організацію, та стане її провідником, то він скоро стане політичною силою. Він здавався відчувати, що надійшов час до енерґічнішої діяльности зо сторони ріжних фашистівських груп у тім краю.

Кингстон спротивився.

Він відразу взявся до роботи і вкоротці потім оголошено публично, що конвенція згаданих груп відбудеться в Кингстон. Проголошуючи це, він перечислився щодо льояльности населення міста Лаймставн. Ледви він це проголосив, як зараз піднесено рішучі і голосні протести перед льокальною владою.

Аркан уважав тоді за вказане перенести конвенцію до Торонта, одначе в виду цього факту, що він вже похвалився, що Кингстон буде місцем народження його нової партії, він і кількох інших провідників полишили властиву конвенцію в Торонті і самоходами поїхали до Кингстон. Тут ця ґрупка підписала ріжні резолюції, які були ухвалено в Торонті, і там у готелевій кімнаті завязалась Партія Національної Єдности.

У заяві до преси, по підписанню тих резолюцій, провідники оголосили, що ціла конвенція відбулась у довірочнім місці в Кингстоні, хоч в дійсности було інакше.

Протизаконна діяльність.

Від тої саме хвилі Нешенел Юніти партія й Аркан розпочали справжню підривну діяльність, яка вкінці завела його і його товаришів-проводирів до табору для інтернованих.

Негайно по „конвенції в Кингстон" розпочалася завзята антисемітська кампанія. У тім часі Аркан був редактором французького часопису в Монтреал. Второпний джентельмен не вживав сторінок того часопису отверто до нападів на жидівське населення. Це він зарезервував для Партії Національної Єдности (NATIONAL UNITY), відомої як Ле Комба Насіонал.

Членство в організації скоро почало збільшатись так, що треба було творити відділи не лиш у Монтреалі, але й в Торонто, Виннипеґу, Саскатуні та в місті Квебеку.

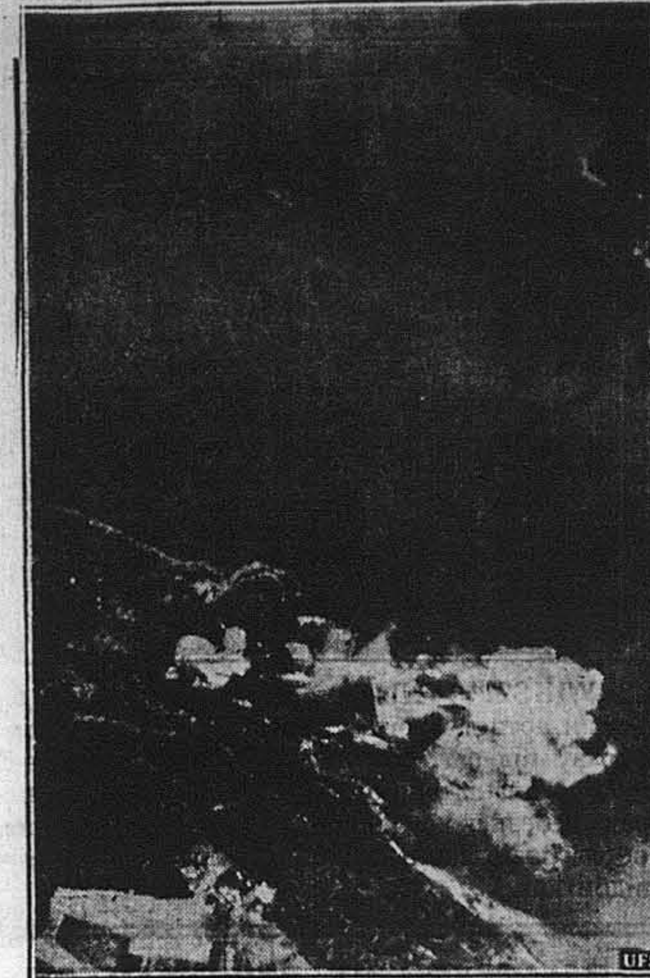
Хоч це була фашистівська організація, група ширила брошури і летючки з націвською пропаґандою в тисячах примірників. Та ґрупа склонювалась більше до націвської ідеольогії, як до ідеольогії Мусолінія.

*

Партія Національної Єдности є тепер нелеґальною організацією. Її провідники находяться поза колючими дротами, а її члени розкинені по всіх околицях і безсильні.

* * *

Ось так представляє Овстлер справу з фашистівською партією в Канаді, до якої донедавна належали численні багачі в Канаді, а навіть члени канадійської міліції, бо вищі офіцири цілком не противились тому, що до цеї партії належали члени міліції та носили її відзнаки.

КОРОЛІВСЬКІ ЛЕТУНСЬКІ СИЛИ ПОПИСУЮТЬСЯ. — Хмара диму підноситься над збірниками нафти в Долвік Норвеґія, після удачного налету британського бомбовоза. Оці збірники постачали газоліну німецьким літакам, що налітали на Анґлію. Тепер вони знищені, як каже британський цензор.

ҐАНДІ НЕВДОВОЛЕНИЙ

БОМБАЙ. — Ґанді заповідає „цивільний непослух", бо уряд арештував деяких членів індійського націоналістичного Конґресу за „зрадницькі промови".

ЖІНКА ТРОЦЬКОГО „ЩЕЗЛА"

МЕКСИКО МІСТО. — Після похорону Льва Троцького, замордованого, як здогадуються, на приказ Сталіна, ніхто не знає, де поділася його жінка. Її приятелі кажуть, що вона мусить ховатися зо страху перед вбивниками. Вона знає багато таємних справ свого чоловіка й тому вважається за небезпечну для Сталіна.

АНГЛІЙСЬКІ „ДЕЗЕРТИРИ"

ЛОНДОН. — У газеті „Сондей Диспеч" помістив статтю Михайло Балкон, визначний британський вирібник фільм. Він критикує гостро британських фільмових артистів, що перебувають в Галивуді, в Америці, та каже, що вони заробили велитенські гроші ще й не хочуть вернутися в Анґлію до военної служби. Він називає їх „дезертирами".

ЖЕНЯТЬСЯ МАСОВО, ЩОБ НЕ ЙТИ ДО АРМІЇ

У Брукліні, дільниці міста Ню Йорку, молоді люди кинулися вибирати дозволи на заключення супруж в такій скількості, що минулої суботи вони розпочали розрухи, тому, начеб то урядовці не хотіли полагоджувати справ з належним поспіхом. По „лайсенси" зголосилося 1,200 пар і поліція мусіла їх успокоювати. Урядовці кажуть, що вони працюють понад сили і понад час, а ще не можуть подолати навалової праці.

ХТО ПОПИРАЄ БИЗНЕСИ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ", ТОЙ ПОПИРАЄ „СВОБОДУ"

ТАРЗАН, ч. 89. Тайний розказ для Боґду.

Коли Тарзана піймали, Боґду спішив до села колондів. Він виконував тайний приказ Тарзана.

„Чорні в тому селі, це мої приятелі" — сказав був Тарзан. — „Ти не можеш з ними розмовляти, але вхопи одного з них і приведи до мене. Він буде моїм післанцем, щоб привести мені поміч".

Отже так на краю села Боґду заліз у засідку. Якийсь чоловік переходив попри нього й Боґду скочив на нього.

Але крик колондія розворушив войовників і вони побігли йому на поміч.